

İki Kadın, Tek Aşk: Şiir
Maria Pawlikowska Jasnorzewska ve Pervin Şakir

Two Women. One Love: Poetry
Maria Pawlikowska Jasnorzewska and Pervin Sakir

Seda Köycü & Asuman Belen Özcan¹

Öz

Kendi ülkelerinin yazın alanında önemli bir yere sahip olan Polonyalı Maria Pawlikowska Jasnorzewska ve Pakistanlı Pervin Şakir, aynı çağda ancak farklı kültürler içinde yaşamış kadın şairler olarak, bireysel bir lirizmin gözleendiği şiirlerinde aynı tema ve motifler çerçevesinde kadını ve onun duygularını büyük bir içtenlikle sunmuşlardır okuyucularına.

Abstract

Woman polish poet Maria Pawlikowska Jasnorzewska and pakistani Pervin Sakir both have an important place in their countries art of literature, although they lived in different cultures they shared the same period of time, and in their poems we can observe their private lirizm ali around the same theme and motives, they presented woman and how theyfeel in the most probable sincere way.

¹ Araş.Gör. Dr., A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Leh Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı & Araş.Gör. Dr., A.U. Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Urdu Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Bu çalışmamızda, farklı iki kültürden gelen ve şiirin coşkunu yatağında buluşan iki nehirden, Pakistanlı Pervin Şakir ve Polonyalı Maria Pawlikowska Jasnorzewska'dan söz edeceğiz.

Şiir, farklı zamanlarda, farklı coğrafyalarda ve farklı kültürler içinde bambaşka yaşamlar yaşamış bu iki kadının birleştiği noktadır. Ülkelerinin yazın alanında önemli bir yere sahip olan bu iki kadın şair, duygularını, bir başka deyişle, kendilerini anlatabilmenin yolunu şiirde bulmuşlardır.

24 Kasım 1891'de Polonya'nın Krakov kentinde, Kossak ailesinin üç çocuğundan ilki, ressam bir dedenin torunu ve ressam bir babanın kızı olarak dünyaya gelen Maria Pawlikowska Jasnorzewska, küçük yaşlardan itibaren sanat ortamı içinde büyümüştür. Öyle ki, ailesinin sürekli konukları arasında, dönemin ünlü sanatçıları yer almaktadır.²

Sanatçı bir aileden gelen bu üç kardeş, bir anlamda aile geleneğini bozmayacak ve üçü de ülkelerinin sanat yaşamına katkıda bulunacaktır. Maria, sonraları Polonya'nın en ünlü kadın şairleri arasına girerken, kız kardeşi Magdalena bir hiciv yazarı olarak ünlenecek, erkek kardeşi ise, babasının ve dedesinin yolundan giderek, bir ressam olacaktır.

İlk küçük şiirlerini çocukluk yıllarında yazan Pawlikowska, aynı zamanda ilk resim çalışmalarına da başlar. Resme olan ilgi ve yeteneği nedeniyle Krakov Güzel Sanatlar Akademisi Resim bölümünde eğitim görür. Ancak, onun tutku ile bağlı olduğu sanat dalı resim değil, şiir olacaktır.

Başından üç evlilik geçen şair, olgun bir sevgiyi ve dingin bir mutluluğu, yaşamının son on dört yılını birlikte geçirdiği üçüncü eşi Stefan Jasnorzewski'de bulabilecektir.

Pawlikowska'nın 1922'de "*Niebieskie Migdały*" (Mavi Badem Ağaçları) adlı yapıtı ile profesyonel anlamda başlayan şiir serüveni, II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla (1939) yön değiştirmiş ve öldüğü güne dek (1945) farklı bir çizgide yol almaya devam etmiştir.

Pawlikowska 1922'den 1939'a dek olan bu ilk dönem şiirlerinde kadını, onun aşkını, duygularını anlatırken, savaşın başlamasıyla, değişen yaşam

² Izabella Sliwonik, Maria Pawlikowska Jasnorzewska czyli o miosci, kabale i smierci, Przyjaciołka, 1976, No: 29, s. 111

İki Kadın, Tek Aşk: Şiir Maria Pawlikowska Jasnorzewska ve Pervin Şakir

koşullarının da getirdiği haklı sonuç gereği, sanatçılığının bu ikinci döneminde savaşı ve savaşın insan ruhunda açtığı derin yaraları anlatır.

Pawlikowska yazın sahnesine Polonya'nın politik ve sanatsal tarihinde benzeri olmayan bir dönemde çıkmıştır. I.Dünya Savaşının bitimiyle (1918) birlikte kavuştuğu bağımsızlığını her alanda olabildiğince yaşayan bir Polonya'dır, dönemin Polonya'sı.

1795'de, dönem Avrupa'sının üç güçlü devleti (Avusturya, Rusya, Prusya) tarafından işgal edilerek, I. Dünya Savaşının bitimine dek, 123 yıl boyunca bir esarete mahkum edilmiş, nice savaşlar, acılar, yokluklar ve yok oluşlar görmüş Polonya, artık bağımsız, yepyeni bir devlettir ve geçmişte yaşananları unutmak istemektedir.

Dönem Polonya'sında sanatçılar da, üzerlerine düşen görevi büyük bir istek ve azimle yerine getirircesine, 123 yıldır süregelen zorunlu geleneği bozmuşlar ve artık yapıtlarında politik konulardan, savaşlardan, acılardan dem vurmak yerine, büyük bir sadelik ve doğallıkla, yaşam sevinci ile mühürlenmiş günlük yaşamı yansıtmaya başlamışlardır.

123 yıl sonra Polonyalıların avuçlarına konan böylesi özgür bir dönemde yazın sahnesine çıkan Pawlikowska da, sanatında dönem geleneğine uygun bir çizgide yol almıştır.

Şair, şiirlerinde, özgür Polonyalıları uzun esaret döneminde savaşlar, ölümler, yok oluşlar nedeniyle unuttukları bir duygudan - aşktan söz etmiştir. 123 yıl boyunca, üzeri kalın bir toprakla örtülerek gömülmüş olan bu duygu, Pawlikowska'nın şiirleriyle Polonya yazınında yeniden doğmuştur adeta. Dolayısıyla, Polonyalıların Pawlikowska'nın aşk şiirine hasretle sarılmış olduklarını söylemek, pek de abartılı bir belirleme olmasa gerek. Bu nedenledir ki, Pawlikowska'nın şiiri olumlu tepkiler almış ve hak ettiği değeri kazanmıştır.³

Pawlikowska, yoğun bir bireysel lirizmin gözleendiği ilk yapıtı "*Niebiskie Migdaly*"(Mavi Badem Ağaçları) ile bir anda dikkatleri üzerine çekmiştir. Bunun nedeni, Pawlikowska'nın, o döneme dek Polonya yazın sahnesinde yer edinmiş tüm kadın şairlerden farklı olarak, şiirlerinde hemen göze çarpan özgür, cesur ve uçarı kadın kimliği ve bu kimliği büyük bir içtenlik, doğallık ve cesaretle taşıyabilmesidir. Şair, 20. yüzyılın değişen kadını sunmuştur okuyucusuna.

³ Tomasz Wroczynski, *Literatura Polska Dwudziestolecia diedzywojennego*, Warszawa, 1996, s.84

Polonya şiirine Maria Pawlikowska Jasnorzewska ile ilk kez yansıyan bu cesur ve doğal kadın kimliği, Pawlikowska'nın ölümünden yedi yıl sonra, doğum günü olan 24 Kasım'da, başka bir kıtada, başka bir yaşama gözlerini açan kız çocuğu Pervin Şakir ile, yine ilk kez Urdu şiirine yansıyacaktır.

24 Kasım 1952'de Pakistan'ın Karaçi kentinde doğan Pervin Şakir, Pawlikowska'nın aksine, orta sınıf ve son derece tutucu bir ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelir.

Okul yıllarında önceleri nesirde, sonraları da şiirde var olan yeteneğini kanıtlarcasına, okul dergilerinde yazmaya başlar. Şakir, yine okul dergisi için yazdığı "*Barsat*" (Muson Yağmurları) adlı ilk şiirini okuyan babasının, şiir yazması konusundaki tüm karşı çıkışlarına rağmen, bir akrabasının da desteği ile şiir serüvenine başlar. Hocasının ısrarı üzerine, Pakistan'ın Kurtuluş Günü nedeniyle yazdığı "*Subuh-i Vatan*" adlı şiiri, bu serüvenin ilk ciddi ve başarılı meyvesi olur.

Yüksek öğrenimi için burs kazanan Şakir, tercihini İngiliz Edebiyatından yana kullanır ve 1969'da Karaçi Üniversitesindeki özel öğrenim programına katılır. Bu sıralarda, müziğe duyduğu ilgi nedeniyle müzik dersleri de almaya başlamıştır.

Yüksek Lisans öğreniminden sonra, şiir ve yazıları çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmaya devam etmiş ve bu durum onun giderek daha fazla ün kazanmasına olanak sağlamıştır.

Ünlü bir şair olarak, özel yaşamı giderek skandallara dönüşen Şakir, ailesinin zoruyla 1976'da teyzesinin oğlu ile evlendirilir. Bu evlilikten bir oğlu olur ancak, şair, evliliğini 12 yıl sürdürebilir.

Sanat yaşamına pek çok ödül, dört şiir kitabı ve son olarak da bu şiir kitaplarının bir araya getirilmesiyle oluşan ve öldüğü yıl sanki yaklaşan ölümünü hissetmişçesine, "*Mah-i Temam*" (Dolunay) adıyla yayımladığı külliyatını sığdıran Pervin Şakir, 26 Aralık 1994'de bir trafik kazası sonucu, oğluna ve şiirlerine, kısacası tüm dünyasına veda etmiştir.

Şair, Pakistan yazın sahnesine 1977 yılında "*Huşbu*" (Koku) adlı ilk yapıtını yayımlayarak çıkar. Ertesi sene en iyi şiir kitabı ödülünü aldığı ve 130 nazım ve 116 gazelden oluşan bu yapıtıyla, şiirindeki bireyselliği gözler önüne sermiştir.

Deneyimlerini, aşklarını, acılarını, yenilgilerini, başkaldırılarını, kısacası kendini, cesurca ve içtenlikle anlattığı bu yapıtında, kadının aşkında

İki Kadın, Tek Aşk: Şiir Maria Pawlikowska Jasnorzewska ve Pervin Şakir

ruh ve beden birlikteliğini vurgulaması, pek çok olumsuz eleştiri almasına neden olmuştur. Bazı eleştirmenler, erkeğe olan aşk duygusunu betimleme biçimini, kadına saygısızlık, kadının onurunu zedeleyici olarak değerlendirirken, bazı eleştirmenler ise, Şakir'in şiirlerinin, aslında duyguları bastırılmış Doğu kadınının sözcüsü olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁴

Yukarıda da söz edildiği gibi, Doğu kültürünü temsil eden Şakir ve Batı kültürünü temsil eden Pawlikowska'nın şiirlerini, kendi ülkelerinin yazın alanında sarsılmaz ve özel bir yere oturtan temel unsur, şiirlerinde bireysel lirizm çerçevesinde göze çarpan kadın dili, bir başka deyişle, kadın kimliğidir.

Kadın kimliği, kadın olmanın tüm duygusallığı ve naifliği ile ilmek ilmek işlenmiş bu şiirlerin, öncelikle içerdiği aşk temasında kendini belirgin ölçüde ortaya koymaktadır.

Kendi ülkelerinde "aşk şairi" olarak tanınan bu iki kadın şairin şiirlerindeki aşk teması, kendilerinden önceki şairlerin işledikleri yüce, kutsal aşk temasından oldukça farklıdır.

Şakir ve Pawlikowska, şiirlerinde, ulaşılması güç, aşık olunan kadın motifini alaşağı etmişler, ruhla bedeni birleştirerek, aşkta kadının da seksüel heyecanlar yaşadığı gerçeğini, yazdıkları dizelerde büyük bir cesaret ve içtenlikle haykırmışlardır. Dolayısıyla, o güne dek Polonya ve Urdu yazınında var olan yüce aşk teması, bu şairlerin şiirlerindeki adeta devrimci tonla son bulmuştur. Bu doğrultuda, Şakir ve Pawlikowska'nın şiirlerindeki bu cesur tonun, kendisini erotik motiflerle ortaya koyması da kaçınılmaz olur, kuşkusuz.

Pawlikowska, kadın güzelliği ile sarmalanmış aşk şiirinde yer alan erotik motifleri, genellikle yoğun imgesel anlatımlarla ortaya koyar. Şakir'in ise, şiirlerindeki erotik motifleri daha yalın ve daha doğal bir biçimde ortaya koyusuna tanık oluruz.

Aşağıdaki dizeler, Pawlikowska'nın şiirindeki naif erotizmin en güzel örneklerinden birisidir.

Fırlatılmış cennet vari batık yastıklar üzerinde

Ölüyorum tatlı tatlı - acısız, ölüyorum çığlıksız - sessizce

Perdenin ardına gizlenmiş zaman, kımıldıyor bir kelebeğin kanadıyla

⁴ Özcan, Asuman Belen, Pervin Şakir'in Şiirlerindeki Temalar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000, Ankara, s. 13-14

Ve bitkin alnım giderek düşüyor aşağıya
 Kutba dokunuyorum nihayet ve eriyor kar saçlarımın arasında
 Ve ulaşıyorum hışırdayan çimenlere rügan ayakkabımın topuğuyla
 Uzanmış yatıyorum ateşle yanan ekvator da, sıcak ülkelerde
 Ve batikten alaca renkli ipek yastıklar üzerinde⁵

Aşağıda, Pawlikowska'nın bir başka şiirinde yer alan erotizm gözler önündedir.

Dolgun dudaklarınla öpmeye hazırlandığında beni
 Boyun eğiyor dudaklarım, korkudan bembeyaz olmuş iki kanatçık gibi
 Kanım sıyrılıyor benden, uzağa uzaklara kaçmak için
 Ve kırmızı bir nehir gibi yanıyor yüzüm.
 Tatlı bakışın altındaki gözlerim, rengine bürünüyor gökyüzünün.
 Ölüyor gözlerim, göz yaşlarımsa sessizce gömüyor anları büsbütün.
 Elinin dokunuşu ile eriyor göğsüm, karlar gibi adeta
 Ve tüm bedenim yitiyor bir bulut gibi, hani eser ya üzerine güçlü bir fırtına.⁶

Aşağıdaki dizelerde ise, Doğu kültürünün bir üyesi olan Pervin Şakir'in şiirindeki yalın erotizm gözlenmektedir.

Bedenlerimiz, birbirinin oluşuna o an
 Şaşırmış, rahatlamış, mutluluk bulabilmişti
 Ruhlarımız yeniden hayat bulmuştu altından
 O an
 Dokunuyor ruhlarımıza güzel eliyle hala
 Mutlu ediyor gözleri
 Alevlendiriyor bedenleri⁷

Şakir'in, erotizmi yoğun imgesel anlatımlara başvurmadan, Pawlikowska'ya kıyasla çok daha yalın bir biçimde aktarması, cinselliğin çok daha ciddi bir tabu olduğu Doğu kültürünün üyesi bir kadın şair olması bağlamında, son derece dikkat çekici ve bir o kadar da şaşırtıcı bir noktadır.

⁵ Erotyk, Maria Pawlikowska Jasnorzewska, Niebieskie Migdaiy, 1922, wiersze, Torun, 1994, s. 15

⁶ Maria Pawlikowska Jasnorzewska, Wstep i Wybor Bohdan Zadura, Wydawnictwo Multico, Lublin, 1997, s. 11

⁷ Özcan, Asuman Belen, Pervin Şakir'in Şiirlerindeki Temalar, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2000, Ankara, s. 70

İki Kadın, Tek Aşk: Şiir Maria Pawlikowska Jasnorzewska ve Pervin Şakir

Doğu kadınının tüm bastırılmış duyguları, Şakir'in dizelerindeki bu yalın erotik söylemle gün ışığına çıkmıştır.

Her iki şairin de şiirlerinde yer alan temel motiflerden bir diğeri, doğa motifidir. Pawlikowska ve Şakir'in tüm sanat yaşamları boyunca şiirlerinde göze çarpan ve sarsılmaz bir yer edinmiş olan bu motifin, kadınca güzelliğin ve duyguların betimlenmesinde ortaya çıkışına ve çoğu kez erotik motiflere eşlik edişine tanık oluruz.

Aşağıda, Pawlikowska'nın yukarıda örneklediğimiz, erotik motifler içeren şiirinde yer alan bazı dizelerinde, doğa motifi gözlenmektedir.

Ve kırmızı bir nehir gibi yanıyor yüzüm.

Tatlı bakışın altındaki gözlerim, rengine bürünüyor gökyüzünün.

Elinin dokunuşu ile eriyor göğsüm, karlar gibi adeta

Ve tüm bedenim yitiyor bir bulut gibi, hani eser ya üzerine güçlü bir fırtına.

Pervin Şakir'in şiirlerinde de, erotik motifler ile doğa motiflerinin birlikteliği dikkati çeker.

Tatlı hava

Ten arzusu ile yanan

İki susuz ruha öyle dokunmuştu ki,

Sanki bilmişti acı çektiklerini.⁸

Denizin kollarına tutunan reddedilmiş iki beden

Kendi kendine yenik düşmüştü

Ve gecenin büyüsü kazanmıştı⁹.

Pawlikowska'nın aşağıdaki şiirinde var olan doğa motifinin kadın güzelliğini betimlediğini gözlemleriz.

Misafirden yoksun bu bahçede

Yanında duruyorum çiçek açmış gülün

İşte, biziz güzelliğin tanıkları yegane

Ben onun, o ise benim güzelliğimin.¹⁰

⁸ Özcan, Asuman Belen, Pervin Şakir'in Şiirlerindeki Temalar, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2000, Ankara, s. 70

⁹ A.g.e.,s.71

¹⁰ Poca_unkil926, Maria Pawlikowska Jasnorzewska, Bohdan Zadura, Lublin, 1997, s. 27

Yukarıdaki dizelerde de görüldüğü üzere, Pawlikowska'da, doğadaki en güzel çiçeklerden biri olan gülün güzelliği kadının güzelliği ile özdeşleştirilmektedir.

Şakir'de ise, doğa motifi, adeta tüm duygulanımlarını anlatabilmenin bir yolu, bir aracı durumundadır. Şair, sevinçlerini, acılarını, kırgınlık ve umutlarını, yalnızlığını anlatırken, doğa motifinden yararlanır.

O bir esinti
Çiçekler kentinden gelen.
Onunla beraber şimdi çok uzaklardayım.¹¹

Şakir'in, aşağıdaki örnekte gözlemlediğimiz doğa motifini, yalnızlığını betimlerken kullandığına tanık oluruz.

Kendi güneşimden
Binlerce ışık yılı uzaktayım.
Evrenin uçsuz bucaksız genişliğinde,
Yapayalnız bir yıldızım !¹²

Aşağıda ise, Pawlikowska'nın yalnızlığı gözler önündedir.

Paris sinemalarında
Sürekli öpüşüyor çiftler.
Kim görebilirdi bunu ?
Müzik çalıyor. Ben ise utanç içinde
İşliyorum işlemeli bir akik gibi yalnız profilimle.¹³

Pawlikowska'nın şiirlerinde yalnızlık teması, yaşının ilerlemesi doğrultusunda bir sevgili bulamayacağı korkusu ile birlikte sonraki dönemlerde ortaya çıkarken, Şakir'in şiirlerinde her zaman var olmuştur.

Pawlikowska'nın yalnızlığı, bir eş ya da sevgiliden yoksun olduğunda kendini hissettirirken, Şakir'in yalnızlığı, boşanmış bir Doğu kadını olması nedeniyle toplum tarafından onay görmemenin bir sonucu olarak, bir anlamda bir kenara itilmişlik şeklinde betimlenebilir. Doğu kadınının toplum içinde uyması gereken bir takım kurallar, Şakir'i yalnız bir kadın haline sokmuştur. O sadece oğlu için var olmak zorundadır artık.

¹¹ Özcan, Asuman Belen, Pervin Şakir'in Şiirlerindeki Temalar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000, Ankara, s. 113

¹² A.g.e.,s. 113

¹³ Maria Pawlikowska Jasnorzewska, Wstep i Wybór Bohdan Zadura, Wydawnictwo Multico, Lublin, 1997, s.82

İki Kadın, Tek Aşk: Şiir Maria Pawlikowska Jasnorzewska ve Pervin Şakir

Pawlikowska ikinci eşinden boşandıktan sonra, Portekizli evli bir pilotla Paris'te bir aşk yaşayabilirken,¹⁴ Şakir'in bir daha evlenmesi bile mümkün olmamıştır. Bu koşullar altındaki Şakir'in, şiirlerinde her zaman var olan yalnızlık teması rastlantısal değil, son derece doğaldır.

Şakir'in doğa motifinde, rüzgar, koku ve gül gibi doğa öğeleri sıklıkla göze çarpmaktadır.

Kulaklara müjdeler olsun ki
Rüzgarlar kokunun şarkılarını alıp
Gülün penceresinden geliyor !¹⁵

Her kelimeye kokun yayılmış
Sadakatin kokusu, aşkının kokusu.
Hangi dilde olursa olsun kokunun dili
O dil tatlıdır.¹⁶

Yukarıdaki dizelerinde de gözlendiği üzere, Pawlikowska'nın şiirindeki doğa motifinde ise, çoğunlukla deniz, gül, leylak, bulut gibi doğa öğeleri yer alır.

Pawlikowska'nın, kadını anlattığı 1922-1939 yılları arası ilk dönem sanatçılığında, toplumsal temalara, bir iki yurt sever şiirinden başka, rastlamak olası değildir. Ancak, 1939-1945 yılları arası ikinci dönem sanatçılığında, içinde bulunduğu yaşam koşullarının da etkisiyle, sadece savaş teması gözlemlenir.

Şair, II. Dünya Savaşının başlamasıyla, hava kıdemli teğmeni olan kocası Stefan Jasnorzewski'nin görevi nedeniyle, kocasıyla birlikte İngiltere'ye göç eder. Yaşamını savaşın sonuna dek İngiltere'de sürdürür. Savaş boyunca tek bir ümidi vardır: bu korkunç savaş bitecek ve o da çok sevdiği ve özlediği vatanına, ailesine geri dönecektir. Ancak, çaresiz hastalığı (rahim kanseri), onun bu ümidinin gerçekleşmesine olanak vermez.

Şair, İngiltere'deki sürgün yıllarında davetsiz bir konuk gibi geliveren ve gün geçtikçe kendisine daha büyük acılar yaşatan bu hastalığı nedeniyle

¹⁴ İzabella sliwonik, Maria Pawlikowska Jasnorzewska czyli o miłosci, kabale i _mierci, erzyjaciöika, 1976, No: 29, s. 111

¹⁵ Özcan, Asuman Belen, Pervin Şakir'in Şiirlerindeki Temalar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000, Ankara, s.112

¹⁶A.g.e.,s. 112

tedavi görse de, insanoğlunun kaçınılmaz sonundan kurtulamamış ve savaşın bitiminden iki ay sonra, 9 Temmuz 1945'de, vatanına dönmeden, İngiltere'de yaşama gözlerini kapamıştır.

1939-1945 yılları arasında İngiltere'deki zorunlu sürgününde, kendisini çevreleyen, yurt ve aile özlemi, hastalığı, yalnızlığı ve savaş gibi, önceki yaşantısından çok farklı unsurlar, şairin şiirinde zorunlu bir yön değişimine neden olmuştur.

Tüm bu koşulların haklı bir sonucu olarak, şair, artık sadece savaşı anlatır olmuştur. Pawlikowska'nın, böylesi korkunç bir savaş karşısında, korkmuş, kırılmış ve umutsuz bir kadın olarak, kadın kimliğinden çok, insan kimliği ile ayakta durmaya çalıştığı gözlemlenir. Çünkü, tanıdığı olduğu bu savaş, insani değerleri tehdit etmektedir. Dolayısıyla, Pawlikowska'nın bu dönem şiirinde toplumsal değil, insani değerlerin ayakta durmaya çalışıldığını söylemek mümkün.

Savaşı, insan türünün birbirini yok etmesi, yaşamın ve doğanın bir parçası olarak algılaması, onun ikinci dönem şiirinin orijinal yönünü gözler önüne sermektedir. Pawlikowska'nın diliyle:

"Savaş sadece bir çiçek,
Yaşam olan bitkinin korkunç çiçeği.
Sadece bir patlama,
Vahşi ve cesurca yayılan dikenli sarmaşıkların rengi." ¹⁷ dir.

Yukarıda da görüldüğü gibi, savaş dönemi şiirlerinde gözlenen en temel motif, doğa motifidir. Şair, doğa bütünselliğinde savaş tablosu çizmektedir okuyucusuna.

Pawlikowska'nın aksine, Pervin Şakir'in şiirlerinde, bireysellikten toplumsal söyleme bir geçiş gözlenir.

Pakistan, Hindistan'dan bağımsızlığını 14 Ağustos 1947'de kazanmıştır¹⁸ ve günümüze dek ordu dört kez yönetime el koymuştur. Ordu yönetimi, en uzun ve en baskıcı dönemini 1977'de Ziya-Ul-Hak liderliğinde yaptığı darbe ile gerçekleştirmiştir.¹⁹

¹⁷ Ostatnie Utwory, Tymon Terlecki, Warszawa, 1996, s. 7-8

¹⁸ Ali Çirag, M., Tarih - i Pakistan, Sang - e Meel Publication, Lahor, 1988, s. 495

¹⁹ Toşif, Efzal, Libya Saziş Keys, Tahlakat; Lahor, 1993, s.85-86

Şakir'in toplumsal söyleme geçişi, işte bu dönemi anlattığı şiirleriyle başlar. Bu dönemden başlayarak, toplumu eleştiren şiirlerinde, özgürlük, adalet, eşitlik, halk, ülke, baskı, tepki, yönetim gibi kavramlar gözlenir.²⁰ Ancak, şair, toplumunu eleştirse de, bu toplumun bir üyesi olmaktan da vazgeçmeyeceğini vurgular.

Zamanın Komutanı'nın gözünde
 Kuşku duyuluyorsa sadakatimden
 Hiç umurumda değil.
 Bana yaşam veren toprak
 İçimde şiir çiçeklerini açtırdı.
 O bu kokuyu tanır,
 O bilir;
 Hazan mevsimine hazan demek,
 Gül bahçesine isyan etmek değildir !²¹

Şairin, demokrasiden uzak bir baskı rejimi altında yaşayan halkının sorunlarını işlediği bu şiirlerinde, ülkesi ve halkı için tüm olumsuzlukların değişmesini dileyen sesi duyulur.

Şakir'in ikinci yapıtı "*Şadberg*" ile başlayan bu toplumsal söylemi, sistemi ve orduyu eleştirirken, aynı zamanda da toplumun çalışan kadına bakış açısını, ev kadınlarının sorunlarını, ikiyüzlü ve dalkavuk insanları, dünyadaki silahlanma tehlikesini irdelemektedir.

Şakir'in, aşağıdaki şiirinde, kadının aile içindeki yerini sorgularken, ataerkil düzeni eleştirdiğine tanık oluruz.

Annenin eteklerini tutarak,
 Ne çok iş yaparsın.
 Tezek yapma,
 Odun kesme,
 İneklerin ahırına bakma.
 Yine de yağı
 Daima ağabeyinin ekmeğine sürmüştür annen!
 Senin içinse geceden kalma bayat ekmek,

²⁰ Özcan, Asuman Belen, Pervin Şakir'in Şiirlerindeki Temalar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000, Ankara, s. 84

²¹ A.g.e., s.84

Ve yemek.
 Kuru ekme  yiyip
 Kötü elbiseler giyinirsin.
 Genç kız olduğunda
 Babanın nefreti daha da artar;
 Kalkman, oturman, yürümen ve gezmene
 Öylesine öfkeyle bakar
 Ki ufacak bir gafletinde
 Kaçacakmışın gibi...
 On altına girer girmez
 Bir erkek kendi sorumluluĐunun yükünü
 Başka bir erkeğin bedenine yıkar.
 Sadece ev ve efendidir değişen.
 İşin aynı iştir.
 Hatta biraz daha fazlası...
 Şimdi sorumluluklarının arasında
 Ekmek yedireni
 Gece boyunca mutlu etmek de vardır. ²²

Yaşadığı toplumun, yoksul sınıfından aydın sınıfına kadar, her kesiminden insanları anlattığı bu şiirlerinde, ülkesinin aydın kesimini sisteme ayak uydurmasından dolayı suçlar.

Saflık ve ahmaklık arasında ince bir çizgi vardır:
 Benim ülkemde geçen yağmur mevsiminden sonra
 Öyle bir koku yayıldı ki uyuşturan...
 Onun etkisiyle
 Halkımın bütün akıllıları
 Gözlerine perde çekip bekler oldu ! ²³

Sonuç olarak, Polonya'nın ünlü kadın şairi Pawlikowska ve Pakistan'ın ünlü kadın şairi Şakir'in şiirlerinde, okuyucuyu, her türlü duygusunu büyük bir içtenlik ve cesaretle dile getiren çağdaş bir kadın selamlamaktadır. Bu doğrultuda da, bu iki şairin şiirinde yoğun bir bireysel lirizm gözlenir.

²² Özcan, Asuman Belen, Pervin Şakir'in Şiirlerindeki Temalar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000, Ankara, s. 103-104

²³ A.g.e., s. 88

İki Kadın, Tek Aşk: Şiir Maria Pawlikowska Jasnorzewska ve Pervin Şakir

Söz konusu bu bireysel lirizmi, Pawlikowska ve Şakir'in, toplum içinde bir birey olduklarını haykırmak için, bilinçli olarak kullandıkları bir araç olarak değerlendirmek olası. Pawlikowska ve Şakir, o döneme dek toplum içinde bir birey olarak kabul görmemiş kadının, birey olduğunu haykıran sesinin şiire yansımış halidirler.

İster Doğu, ister Batı kültüründe olsun, toplumların kültürlerinde kadın, sadece kadın olmaktan ileri gidememiştir. Kadın doğurgan, kadın özverili, kadın ezilen, kadın ulaşılması güç, kadın ağır başlı, kadın tevazu sahibi olmalıdır her zaman.

Böylesi bireysel bir tonla ve böylesi bir doğallıkla kendini haykıran ve "*yaşantının çılgınlığa dönüşen yansımaları olan*"²⁴ böylesi güzel aşk şiirlerini yazan, tüm bu bastırılmışlıklar altında ezilen, üzülen, acı çeken, yorulan, kırılan ve kalıplar içine sıkıştırılan kadın, soluk aldığı sürece yaşama karşı direncini ortaya koymaktan asla korkmamış, kaçınmamıştır.

Yaşamlarını şiirlerine, şiirlerini yaşamlarına taşıyan bu iki kadın, ülkelerinin yazın alanında belki de bu yüzden çok önemli bir yere sahiptirler. Ayrıca, şiirleriyle farklı kültürlere ait iki kadının ortak bir düşünce ve dilde nasıl buluştuklarını göstermiş olmaları, şiirin evrensel bir sanat olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.

Kaynakça

Aşk Şiirleri: En Politik Şiirler, Veysel Çolak, Broy, Eylül, Sayı: 11,1986

Literatura Polska Dwudziestolecia Międzywojennego, Tomasz Wroczynski, Warszawa, 1996

Maria Pawlikowska Jasnorzewska czyli o miłosci, kabule Umierci, Izabella sliwonik, Przyjaciółka, No: 29,1976

Müriü Püwlikowsko Jasnorzewska, Wstep i Wybör Bohdan Zadura, Wydawnictwo Multico, Lublin,1997

Ostatnie Utwory, Tymon Terlecki, Warszawa,1996

Pervin Şakir'in Şiirlerindeki Temalar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Özcan, Asuman Belen, 2000, Ankara

Pocaunki-1926, Maria Pawlikowska Jasnorzewska, Bohdan Zadura, Lublin,1997

Tahlikat, Toşif, Efzal, Libya Saziş Keys, Lahor, 1993

Tarih-i Pakistan, Ali Çirag M., Sang-e Meel Publication, Lahor, 1988

Wiersze, Erotyk, Maria Pawlikowska Jasnorzewska, Niebieskie Migdały-1922, Toru, 1994